

СПОГАДИ

Іван СЕНЬКО

СІМ ПАМ'ЯТНИХ ЗУСТРІЧЕЙ

Уперше з Петром Скунцем я зустрівся у вересні 1959 року, коли став студентом російського відділення Ужгородського університету. А він на той час був уже другокурсником, студіював українську філологію, та я, у гімнастерці, галіфе та кирзових чоботях як промовистому свідченні про три роки строкової військової служби, дивився на нього як на салагу. «А ты откуда?» – питає. Коли почув, що з Келечина, розреготався. «Та ж ми земляки! Нічого язык ламати!» Але й через роки, коли був у гуморі, при зустрічі замість звичного: «Здоров, Іване!», – міг сказати: «Привіт, москалю!». А зустрічалися ми й розмовляли материнською мовою і в університетській літературній студії, і в кав'ярнях та забігальніках і не тільки з філіжанками цього ароматного тонізуючого напою в руці, й за редакторським столом у видавництві «Карпати», а пізніше – в редакції газети «Карпатська Україна»... Серед тих зустрічей чітко випрозорюються сім – фольклорознавчих, літературознавчих, журналістських.

Двомовний діалог

Двомовність для закарпатця – явище звичне. Михайло Шопляк-Козак, казкар із мого рідного села Келечин, чий репертуар я записав і видав книгою «Чарівна торба» (1988), пояснив, звідки його мудрі притчі: «Коли знаєш десять мов – ти за десятьох. Що я почув від мадярів, чехів і румунів, усе перебрав і по-нашому розповідаю». Та в часи мого першого двомовного діалогу з Петром Скунцем я ще не розумів, що в казкарській похвалі поліглотству домінують слова: «розповідаю по-нашому».

То вже пізніше, вивчаючи усну народну творчість Закарпаття професійно, записав кілька повчальних притч, як юнак після декількох років строкової служби у війську Австро-Угорщини чи Чехо-Словаччини вдома цвенькає по-німецьки чи «цокає» по-чеськи і як мати, застосовуючи методи народної педагогіки, спонукає його пригадати рідну мову. Знав такі повчальні історії й Петро, тоді ще не Петро Миколайович, і одну в моїй присутності, явно з натяком, розповів гуртожитківцям. Про те, як демобілізований верховинець просить у матері «что-нібудь порубать» і велить «принести води быстро», на що вона відповіла по-народному: «Сокира в сінях – дров нарубай, відра в руки – й води принеси, то не в Бистрий іти – криниця близенько. Зварю щось – то й дам тобі поїсти».

А то було в часи тоталітарного втілення в життя рішень знаменитого партійного з'їзду про «злиття націй» в єдиний радянський народ та про «двомовність», в якій домінує мова інтернаціонального єднання – російська. Ілюстрацією того, що студенти університету спрямовуються на цей шлях, мав слугувати укладений викладачем російської літератури Віктором Ариповським двомовний альманах «Голоси молодих» (1961), в якому опубліковано 16 поетичних добірок, із них 6 російськомовних, подано їх в алфавітному порядку їх авторів, тож мої солдат-

ські спроби пера «Охраняю», «Сосны», «Ручеек» (с.42-43) передували поетичному доробку Скунца (с.44-48 – «Заспів», «В гостях у Києва», «На могилі фашиста», «Дружині не в альбом», «Коси»); мої – про те, що з автоматом у руках «охраняю Отчизну от края и до края, от Карпат до Камчатских высот», що у гірського потічка вчуся «путь прямой искать», а його – про Київ як «предковичну колиску Русі», «серце України» та про малу клітинку її – Міжгір'я, а ще про кохання.

У тій двомовності альманаху, яку я тоді сприймав як єдино правильний засіб єднання народів багатонаціональної держави, він побачив підступний шлях до асиміляції, до зросійщення. У датованому 1961 роком вірші «Біль» признається, що тогочасні події спонукають його «над рідною мовою думати – довго й часто», аж допоки не сформувалася готовність за неї «вийти на прю». І той анекдот про верховинця, який забув материнську мову, був також його виходом на прю. Признаюся, що результативно.

Петро Миколайович знав народну мудрість, її поетичну та комунікативну силу.

На фольклорознавчій ниві

В автобіографічних нотатках Скунець згадує, як підлітком з друзями-школярами ходив колядувати – християнам божі колядки, а під вікнами комуністів – про те, що «доки були вороги, доти були пироги», а як прийшли визволителі – то «ні корови, ні свині, лише Сталін на стіні»; як у студентські роки під час сінокосів, коли доводилося ночувати біля ватри, батько розповідав йому «про давні часи»... А в «Заповненій анкеті» (1964) для характеристики року свого народження обрав інформативно-поетичні можливості коломийки.

Після пам'ятного діалогу про двомовність обставини розвели наші з Петром життєві дороги

на десять років. Для нього – рятівна від арешту за дисиденство армійська служба аж на Далекому Сході, а потім – творчі і редакторські терени; мене ж повела на Верховину – вчителювати і реалізувати себе на поприщі фольклорознавства. Тож при зустрічі в кінці 1971 року (я на той час уже проживав в Ужгороді) він попросив подати щось із моїх записів для збірника «Легенди нашого краю», який готував до друку. При цьому наголосив: «Треба щось ідеологічно актуальне, окличним знаком в кінці книги». Тоді це було неписаним правилом – навіть сякий-такий збірник поезії чи прози треба було починати або завершувати «текстом-паротягом».

Той його вихід на фольклорознавчу ниву був вимушеним, а точніше рятівним. Бо після того, як пустили під ніж його поему «Розп'яття», а його звільнили з посади редактора видавництва «Карпати», дирекція у такий спосіб надавала йому можливість заробити на прожиток.

Із моїх записів тоді він відібрав дві легенди про едельвейс, топонімічні перекази про Чорний Потік, Колочаву та Репинне, ще переказ про опришкування Довбуша та олітературнену розповідь лісоруба Василя Цифряка із Синевирської Поляни про те, як Ленін (!), знайомлячись із життям верховинців, дійшов аж до Синевирського озера, де у розмові з вівчарем сказав «пророчі слова», що часи визволення нашого краю від панського гніту настануть. Той завершальний у книзі текст мав переконати прискіпливих цензорів, що вона має правильне ідеологічне спрямування, і засвідчити благонадійність її укладача.

Що таке цензура, я переконався в процесі видання збірника коломийок. Із запропонованих 8 тисяч цих народних пісенних мініатюр більше половини було відхилено – через діалектизми та «ідеологічно хибний зміст». Відхилений рецензентом цикл «Є паленка – є й співанка» редактор Василь Басараб подав таки, правда, зробивши примітку: «Ці коломийки побутували в минулому».

До виходу у світ цього збірника причетний і Петро Миколайович! Це він, зайшовши у відділ художньої літератури видавництва і почувши, що на вимогу рецензента з Києва намагаюся замість назви «Закарпатські коломийки» придумати поетичнішу, проспівав:

Як зачую коломийку, зачую, зачую,

У болоті, коло плота – хоть де затанцюю, –
і витримавши паузу, запитав: «Відчуваєш поезію?»

Так у 1975 році накладом 50 тисяч примірників моя перша солідна книга до шанувальників усної народної творчості прийшла із подарованою Петром Миколайовичем назвою «Як зачую коломийку».

Були й інші зустрічі на ниві фольклорознавства, узагальнені ним у дарчому написі на його поетичній збірці «Погляд»: «Іванові Сеньку, чоловіку чи не єдиному, що беручи від народу, все сповна йому повертає. 24 вересня 1997 р. автор П.Скунць». Та зупинюся на тій, яка стала спонукуючою зацікавитися перекладацькою справою Скунця.

Із словом Єсеніна

Дослідники теоретичних основ перекладу виокремлюють понад три десятки його функцій: і «зближує своє із чужим» (Гете), і знайомить із життям народів інших країн, їхнім побутом, звичаями, способом мислення, історією, природою, й віддзеркалює дух і потреби своєї доби, і... А Петрові Скунцю в часи переслідувань і матеріальної скрути цей вид поетичної творчості допомагав вижити. Дякуючи видавцям, які, отримавши вказівки компартійних структур про блокування виходу авторських книг поета, продовжували співпрацю з ним як із великим майстром-перекладачем – так із його участю у видавництві «Карпати» вийшли у світ такі «ідеологічно правильні» тематичні збірники, як «Віщий вогонь» (1973, поезія учасників антифашистського опору на Закарпатті 1939-1944 роках, у т. ч. й російськомовна), «Пісні з-над Печори» (1975, з мови комі), «З-під гірського неба» (1977, поезія північно-осетинських авторів)...

Знаючи, що в Києві видавництво «Молодь» запланувало до 80-річчя Сергія Єсеніна видати збірку його лірики, Скунць взявся за переклад творів поета «з краю березового ситцю». Селянського сина з Верховини ще в студентські роки зачарувала лірика селянського сина з Рязанщини, що засвідчує його «Поезія в жертву» (1962) – про те, як батько під час сінокосів відірвав сина від віршування для більш корисної роботи. Це – самоіронічне переосмислення вірша Єсеніна «Я іду долиною. На затылке кепи...»: накошені поетом валки трави асоціюються з рядками на папері, але сприймаються вартіснішими, бо за сіно «взимку корова віддячить молоком». За епіграф до «Поезії в жертву» взято авторський переклад українською мовою двох завершальних строф єсенінського твору, дуже точний і поетичний.

Тож у 1973-74 роках із любов'ю (напрошується думка, що й із вдячністю за те, що юний Єсенін у березні 1914 році перекладом уривку з Шевченкової поеми «Княжна»: «Село! В душі моєї покой. Село в Україні дорогою...»), – нагадав читачам журналу для сім'ї і школи «Мирок» про столітній ювілей Великого Кобзаря, святкування якого цар заборонив) Скунць перекладає єсенінські «Виткався на озері багрянець зорі...», «Не болить моя вчорашня рана...», «Лист до матері», «Лист від матері», «Клене мій опалий, клене зледенілий», «Хто я? Що я? Мрійником, провидцем...», поеми «Анна Снегіна» та «Чорна людина». Але ідеологічні цербері знайшли спосіб, як проскрібованого автора «Розп'яття» не допустити до участі в ювілейному виданні творів Єсеніна українською мовою.

Чорну смугу на творчому шляху, відкидаючи конформізм, він долав довго, аж поки не спромігся видати збірник віршів, поем, балад, перекладів, мініатюр «Розрив-трава» (Ужгород, 1979), в якому легко виділити наскрізну тему про місце поета в переломні часи історії (автобіографічна «Заповнена анкета», «Тарас», «Петефі»). Переклад «Анни Снегіної» органічно вписується в цей контекст.

Почувши, що я організую поїздку студентів-русистів для проходження фольклорної практики на Рязанщині, у рідному селі Єсеніна (то було в липні 1987 року), Петро Миколайович для тамтешнього літературно-меморіального музею передав «Розрив-траву» із дарчим написом: «Єсенінському музею від автора перекладу прекрасної поеми, яка звучить багатьма мовами і багатьма прозвучить. 30.06.87. П.Скунць». Вдячні працівники музею хотіли почути із вуст українця, як звучить переклад. Коли я прочитав їм кілька уривків, сказали в один голос: «Дуже мелодійно й зрозуміло».

А потім у часописі «Тиса» (1995, №1–2) я зробив детальний аналіз перекладу поеми. При зустрічі Петро Миколайович похвалив: «Бачу, що плідно філфаківську науку гриз». Але при цьому спростував одне із моїх зауважень – про різні символічні смисли таких елементів жіночого вбрання, як накидка (верхній одяг, схожий на плащ; європейська мантіля) і серпанок (головний убір заміжньої жінки, ще вуаль): «Так, у Єсеніна дівчина в білій накидці. Тоді так модно одягалися гімназистки, вчительки, інтелігентні жінки. Але у нашій мові – це русизм, асоціюється із селянською наміткою. Такою вберею знизив би поетичність образу Снегіної. Інша справа: «Дівчина в білім серпанку», – так Леся Українка в «Лісовій пісні» одягнула Мавку».

Така заувага заспокоїла. Правду сказати, я боявся тієї зустрічі, бо знав, як гостро він реагував на те, що йому не подобалося, – епіграмою, пародією, памфлетом чи іншим різновидом газетно-журнальної сатири.

У редакції «Карпатської України»

У часи гласності, проголошення незалежності України та її розвитку на демократичних засадах публіцистика Скунця була великою рушійною силою національного відродження на Закарпатті. Заснувавши першу в краї незалежну газету «Карпатська Україна» (1991–1995), він публікує в тижневику гострі матеріали з проблем державотворення, ініціює обговорення важливих суспільно-громадських питань. Я в той час із культурологічними статтями активно виступав на сторінках «Закарпатської правди», «Новин Закарпаття», «Ужгородського університету», місячника «XXI вік». При одній із зустрічей зіронізував: «Все казкуєш? А чей в русини записався?» У руці мав «Новини Закарпаття» із статтею професора Гранчака «Автономія: за і проти». То було за три тижні до зініційованого Товариством карпатських русинів разом з іншими організаціями національних меншин краю проведення закарпатського загальнообласного референдуму «Про надання Закарпатській області статусу автономного краю у складі України» (проводився в один день із всеукраїнським референдумом щодо незалежності України). Сказав йому, що думку професора не підтримую. – «То напиши про це».

Так у «Карпатській Україні» я виступив з тривожними роздумами «Іменем народу» (1991, 20 листопада) – про те, як сфальшованим словом мож-

на зманіпулювати громадською думкою. Розтовмачив це біблійним прикладом про суд над Христом, коли сфальшоване книжниками і фарисеями звинувачення, що нібито Він є Царем Юдейським, матеріалізувалося в реві юрби з вимогою до Пилата: «Розіпни, розіпни Його!».

Про хибність шляху, який краянам запропонували ідеологи політичного русинства, більш детально я розповів у публікаціях «Зауваги на полях» (полеміка з І. Гранчаком; «Новини Закарпаття», 1991, 21 листопада) та «Три автономії» («Закарпатська правда», 1991, 26 листопада).

У моїх роздумах «Іменем народу» Петра Миколайовича дуже зацікавило джерело цитатій євангельських текстів українською мовою. То був «Новий Завіт» у перекладі П. Куліша, І. Нечуя-Левицького, І. Пулюя. Зійшлися на обміні – за збережене від знищення його «Розп'яття». У спогаді «Книжка під гільйотиною» (2003) він згадав про це: «До слова, на один із таких примірників [з вирваною титульною сторінкою] свого часу я виміняв «Новий Заповіт» українською мовою, що був на той час величезною рідкістю». Правда, коли в 1997 році поета номінували на здобуття Премії імені Т.Г. Шевченка, попросив повернути той примірник негільйотинованої книги, щоб передати його в Комітет з присудження Премії.

А в «Карпатській Україні» він опублікував ще мої нариси про мовознавця-словникаря М.Грицака та збирача народної творчості П.Пойду, добірку легенд про Христа й несхвальні слова про спроектований для Ужгорода скульптором В.Чепеликом пам'ятник Тарасу Шевченку.

Збирати кошти на спорудження монумента Апостола правди і науки закарпатці почали одночасно з появою вірша Юрія Шкробинця «Кобзар до Ужгорода йде» («Літературна Україна», 1988, 12 травня; а ще біля десяти пізніших передруків у періодичних виданнях краю), але не такого, який запропонував Чепелик – схожий на пам'ятник чекісту Держинському в Москві. Усно поширювалася епіграма, ніби голова спроектованого пам'ятника проговорила: «Діти мої, діти, / Що ви нароби́ли? / До чужої ... [нецензурно] / Мене приліпи́ли».

Проти такого пам'ятника я виступив публічно в «Закарпатській правді» (1993, 18 лютого – «Який Кобзар?»). А потім, почувши при зустрічі з Петром Миколайовичем, що треба сказати переконливіше, написав статтю «Кожух чи тога?». Історією встановлення пам'ятників Великому Кобзареві в Україні та за її кордонами з долученням (для порівняння) світлин величного монумента в Римі, на якому Поета увічнено оратором у тозі, та Чепеликової скульптури (Шевченко в солдатській шинелі) я намагався переконати читачів тижневіка, що в обласному центрі Закарпаття таке «вшанування» Великому Кобзаря недопустиме. І Петро Миколайович опублікував її в «Карпатській Україні» (1993, 8 квітня), підписавши псевдонімом К.Лечинський (від назви його рідного села Келечин). Зробив це для того, щоб у читачів не виникало питання, чого це філолог-русист узявся критикувати запропонований

скульптором із Києва проєкт пам'ятника борцєві за визволення України з-під імперського гніту.

Публікація була резонансною. І тільки через шість років, коли відбувся новий конкурс (переміг проєкт скульптора М. Михайлюка) і було зібрано кошти, Великий Кобзар прийшов в Ужгород на Народну площу – 9 березня 1999 року.

Зі Скунцем-газетярєм співробітничав я й пізніше – особливо в той час, коли він у 1999-2002 роках працював на посаді редактора відділу тижневика «Срібна Земля». Займаючи позицію поміркованого центризму, свої погляди на події тодішніх національних, соціальних та ідеологічних протистоянь я намагався донести до громадськості краю і поетичним словом, і засобами літературної казки та повчальної притчі.

На літературознавчому терені

Світ тісний, а карпатський – тим паче, що спричинило перегук у тематиці й проблематиці ряду публікацій Петра Скунця і моїх. Хоч би в очих – про Духновича, Августина Волошина, Гренджу-Донського, Вакарова, Лінтура... Він – поетично, а я – літературознавчо.

Для прикладу – діалог про творчість Вакарова, що почався після виходу в світ Скунцьової поеми «На границі епох», яку він презентував у редакції районної газети Міжгірщини в жовтні 1968 року. Зробивши дарчий напис на книзі, подав її мені зі словами: «Пам'ятай! Є така країна Україна, де живуть Шевченко і Франко». Я продовжив жартівливо: «...Де живуть і Вакаров, і Скунець». Тоді до мене не дійшло, що тією цитацією із глави «Над томом Франка» він наголошував на значимості її для сприйняття ліро-епічного твору в його цілості, який хоч і писав на замовлення, та зумів у ньому сказати не тільки про фашизм, але й про тоталітаризм хрущовських часів. Зрозумів це, коли в літературознавчо-енциклопедичній книзі «Поети Срібної Землі» (2006) у Скунцевому біографічному нарисі про закарпатського поета-антифашиста прочитав, що свій вірш «Країна Франкіана», вилучений цензором із його збірки «Погляд», він опублікував безперешкодно, подавши його як монолог Вакарова.

Писати про поета-бунтаря, чиє ім'я згадували в одному ряду з Юліусом Фучиком та Мусою Джалілем, було тоді й престижно, й гонорарно, а ще й преміально (премія його імені – три тисячі карбованців, тобто трирічна зарплата вчителя). Спливають у пам'яті і Вовчків поетичний «Вінок Вакарову» (1959), і Жупанове оповідання «Недоспівана пісня», і Чендеїв нарис «Коли на ранок благословлялося», і Долгошів роман «Роса Росії» (1990)... І я, проштудувавши його творчу спадщину, як опубліковану, так і рукописну з архіву П.Лінтура, а також книгу спогадів «Я навіки прийшов у життя» (1975), намагався знайти відповідь, як він жив, кого і що любив, які книги читав і які пісні співав. Знайдені в його творах відповіді на згадані вище запитання оприлюднив у «Закарпатській правді» (1985, 26 квітня) в «Незвичайному інтерв'ю»: запитання

інтерв'юєра – «відповідь» Вакарова (цитуюванням його віршів і листів).

Правда, Петро Миколайович, побачивши в такій формі можливість маніпулювати літературними текстами, на публікацію відреагував своєрідно – пародією: як Сенько «бере» інтерв'ю... у Шевченка. Прочитав у кав'ярні у вузькому колі колишніх філфаківців, у моїй присутності. Вийшло дотепно і повчально. На протигагу цьому, про рецензію «Повернення із забуття» («Новини Закарпаття», 2003, 18 січня) на збірник «Брости» Івана Ірлявського, в якій я співставив і відмінне, і спільне в долі й творчості двох синів Карпатського краю – бунтаря поета-русофіла з Ізи і табуйованого в радянські часи поета з Ужгородщини, активного учасника українського визвольного руху Івана Рошка-Ірлявського, – сказав схвально: «Правду маєш!».

Так само повільно Скунець звільнявся від одностороннього сприйняття суспільно-громадської, педагогічної та наукової діяльності Петра Лінтура – від осуду за русофільство до визнання великих його заслуг у розвитку культури, освіти, красного пименства та народознавства в нашому краю. Про останнє я детально розповів у розвідці «Фольклористична діяльність П.В.Лінтура в оцінці Івана Чендея та Петра Скунця» («Наукові записки Ужгородського університету», 2012, вип. 28). Хоч перемену цю побачив ще в період підготовки до відзначення 90-річчя знаного в слов'янському світі збирача і дослідника баладних та казкових скарбів русинів-українців Закарпаття. А Петро Миколайович довідався тоді, що й до мене інколи навідується Муза.

На творчій стежині

Завершувалося друге тисячоліття з надіями на кращі часи й із спогадами не тільки про тягар минулого, але й про добрі діла краян. «Чую, що організуєш в університеті ювілейні торжества на пошану твого вчителя, – сказав Петро Миколайович при зустрічі десь за тиждень до ювілею Лінтура. – «Що я? Філфак і ректорат, адже Петро Васильович – один із фундаторів нашої Альма-матер. А я ось, – і показую сигнальний екземпляр «Заповненої анкети», – видав книгу про нього». Глянувши, співрозмовник удавано гнівається: «Та ти ж назву украв від мене!» – а погортавши, зосереджується на одній із сторінок і каже: «Оригінально! Подам у нашій газеті». Йому сподобався поетичний додаток до граfi 33-ї «Яке здоров'я?» – поетичний «Останній монолог фольклориста», зокрема триплановість вірша, передана накресленнями шрифту: реальні діалоги лікарів біля помираючого Лінтура – жирним, викликані ними в його маренні біографічні спогади – звичайним, а наскрізний спогад про запис від казкаря Андрія Калина казки «Про чоловіка, що покликав Смерть за куму» з відтворенням її сюжету – курсивом. «А ти гарно придумав, як сказати про безсмертя творчої людини», – і для підтвердження думки процитував завершальні строфи того передсмертного монологу збирача народної мудрості: «...*Стала Смерть до узголів'я – / Дід рулем крут-*

нув – і вбик...». / Ну, а далі – за прислів'ям: / Від куми ніхто не втік... / Вічна! Шкіритись не треба. / Стань на місце біля ніг! / Я сто притч зібрав про тебе / Й цим тебе я перемиг».

І «Останній монолог фольклориста» було опубліковано й у «Карпатській Україні» (1999, 30 квітня), на тій же сторінці, що й репортаж про літературно-мистецьке свято в Ужгородській школі №6 з нагоди 102-ї річниці від дня народження В.Гренджі-Донського. У врізі «Жив-був...» поряд з портретом Лінтура було проанонсовано, як громадськість Ужгорода й області відзначить 90-річчя (4 травня) від дня народження «відомого краєзнавця, фольклориста, літературознавця, славіста» – і про наукові читання в університеті, і про вечір-концерт в Ужгородському ляльковому театрі, а читачам газети запропоновано оті «поетичні рядки Івана Сенька – учня й послідовника П.В.Лінтура».

Я тоді утверджував себе на науковому поприщі, і якщо іноді приходило поетичне натхнення, спровоковане потребою звернути увагу засобами римованої мови на якесь смішне або неприглядне явище, то публікував написане під різними псевдонімами в газетах «Новини Закарпаття» та «Ужгородський університет». Та псевдонім *Іван Михайлюк* не утаємничив мого авторства спрямованою проти політичного русинства публікацією «Диспут по-закарпатськи» в університетському місячнику «Погляд» (1999, 29 травня). І Петро Миколайович передзвонив мені, щоб дозволив подати цей текст для ширшої аудиторії. «Я знав, що пишеш казки, – сказав він, почувши слова згоди на передрук, – але не підозрював, що ти ще й підпільний поет». Так «Диспут по-закарпатськи» – сатиричний погляд на «аргументи» вчених мужів у «дискусії» на антиукраїнських засадах про пріоритетність і право на культурну автономію «угорських русинів» («Нема в нас шароварів, / І кажемо «вул», «суль»... / Геть звідси яничарів, / Залітних всіх зозуль!») з опертям на історію білих хорватів та підтримку волохів, товтів (словаків), закарпатських «європейців» – попав і на першу сторінку «Срібної землі» (5 червня), за три тижні до проведення в Ужгороді П'ятого світового конгресу русинів, профінансованого із зарубіжжя.

Десь у тому проміжку часу в розмові про політичне русинство він згадав мою чотирирічної давності публікацію в «Карпатському краю»: «А ти в казці «Скотарська республіка» файно посміявся над проектом автономної Русинії. До речі, скільки у тебе таких казок?». Почувши, що близько півтора десятка, підказав, що з ними робити: «Та це на цілу книжку!». І через рік я видав її – збірку казок і притч «І завтра сонце зійде...», з передсловом Петра Скунця, в якому – і згадка про нашу першу зустріч у студентському гуртожитку, і про продовження мною добрих справ Лінтура, і про те, що ця книга є «прикладом не штучного введення народної творчості в літературу, а переведення її в літературне дихання».

Ні, я і в думці не мав – дряпатися на Парнас, просто зробив маленький крок на творчу стежину, який крокуючі письменницькою магістраллю Ва-

силь Кухта та Дмитро Кешеля сприйняли обнадіюючим, обговорили це й із автором десяти поетичних збірок і добре знаної – «Спитай себе», за яку в 1997 році став лауреатом Державної премії України ім. Т.Шевченка. І Петро Скунець у рекомендації на мій вступ як критика і літературознавця до Національної Спілки письменників України 20 листопада 2002 року написав: «Іван Сенько – «батько» близько десятка фольклорних записів, починаючи від «Як зачую коломийку» і аж до збірника народних оповідей «Коли Христос по землі ходив». Окрім того, він автор цікавих сучасних казок (книжка «І завтра сонце зійде»). В поезії теж не профан... Глибоко шануючи традицію Петра Лінтура, одного із творців Закарпатської організації СПУ, я хотів би, аби й Іван Сенько не був поза нашою організацією». У запропонованому виступі на зборах Закарпатської організації НСПУ 21 листопада додав: «Незвична для літературознавчих студій подача матеріалу у «Заповненій анкеті», цьому прекрасному творі про Лінтура, засвідчують: перед нами не просто літературознавець, не тільки фольклорист, але творча особистість. І ще одне хочу сказати: коли український Рух починав свій поступ, Іван Сенько був серед його симпатиків, друкувався у редакційній мною «Карпатській Україні». На підтримку такої пропозиції запропоновано й виступи В.Кухти, В.Кохана, С.Жупанина, П.Ходанича, Ю.Шипа, І.Петровця, А.Дурунди, В.Густі. Шляхом таємного голосування з 23-х присутніх членів НСПУ проголосували: за – 21, проти – 2. Та в Києві, у Секретаріаті НСПУ, цій справі не дали ходу. Від академіка-літературознавця Олексі Мишанича потім довідався, що то через скаргу з Ужгорода, але хто й чому написав – він не сказав.

Та ця історія ніяк не вплинула на стосунки зі спілчанами – привітливі, доброзичливі, поважні. Не вплинула і на мої орієнтири – наукові, краєзнавчі, творчі. Про ювілеї чи вшанування пам'яті близьких мені науковців чи творчих людей, про здобутки красного письменства краю серце і розум підказували, як відгукнутися – науковою статтею, емоційним есеєм чи віршованим словом. А то й спогадами, як оці про сім зустрічей з Петром Скунцем. Сьома – у нашій Альма-матер.

В УжНУ, на філфаку

Початок третього тисячоліття в Україні позначився деяким економічним зростанням, позитивними зрушеннями в соціогуманітарній сфері. Нерегламентованість зверху відкрила шлях пошукам внутрішніх ресурсів для розвитку Ужгородського університету, активізувала на гуманітарних факультетах науково-дослідницьку роботу краєзнавчого та киевоцентричного спрямування. Істориками, літературознавцями, мовознавцями, викладачами кафедри журналістики активно вивчаються діяльність і творчість Августина Волошина, Федора Потушняка, Василя Гренджі-Донського, Василя Пачовського, Олени Рудловчак, Івана Чендея... І звичайно, удостоєного Шевченківської премії Петра Скунця.

У процесі підготовки до відзначення 55-річного ювілею УжНУ (у 2000 р.) виникла ідея розробити символіку вишу. І його випускник Петро Скунець написав прекрасні слова гімну – і про те, що вуз «у древнім місті над рікою Ужем духовною твердиною стоїть», що в ньому «нам Шевченко і в майбутнє світить, і нам Духнович духу додає», а в приспіві величально звучать слова: «Альма-матер, наша альма-матер – / Ужгородський університет». Згадується, як розробникам символіки удалось переконати автора, що у завершальному рядку другої строфи: «Учись, люби, допоки ти живеш», – на місці слова «люби» краще звучатиме «твори», сприйняте і для професора пенсійного віку.

Про нього і його творчість в УжНУ писали (найбільше Олександра Ігнатівич, а ще – В. Поп, Н. Ференц, Е. Балла, С. Пойда, О. Пискач, І. Лазоришин), декілька наукових розвідок опубліковано в редакційному збірнику «Науковому віснику Ужгородського університету. Серія: Філологія». На філфаці відбулася зустріч з нагоди виходу в світ найповнішого прижиттєвого зібрання його творчого доробку – збірки «Один» (в травні 2001 р.) та зустріч з викладацьким колективом і студентами з нагоди торжеств до його 60-ліття (у травні 2002). Тоді, у вузькому колі кавуючих, почаркувавшись зі мною, як кажуть у народі, «на розгоняй», нагадав: «А пам'ятаєш студентський гуртожиток, коли вперше ми спілкувалися, не вибираючи слів для доказів своєї правоти. Прийшли таки до порозуміння. За це!». А потім пересів за вільний викладацький стіл і написав на книзі «Один»:

*«Іванові Сенькові –
Іваночку, Михайлів срібний сину,
Іваночку, не сердься, ми свої.
Іваночку, вкраїнський наш русине,
Спасибі, Йване, келечинський сину,
Що не в радянській живемо сім'ї.*

23 травня 2002 р. автор П. Скунець».

Були ще й інші зустрічі. Здається, що на філфаці була й оця, коли він зробив дарчий напис на «Нічних портретах». Обіцяюча:

*«Іванові Сенькові –
живи на много років уперед,
щоб тут з'явився й твій нічний портрет.*

28 липня 2003 р. Автор П. Скунець».

Не встиг. І я не встиг йому, живому, подарувати як віддяку книгу «Келечин – рідне село Августина Волошина» (2007), в якій діяльність Президента Карпатської України охарактеризував віршем із «Нічних портретів». Із думкою про Поета збирав матеріали до книги «Верховина. Волівщина-Міжгірщина» (2017), – і подав деталізовану інформацію про нього і в історико-етнологічному нарисі про Міжгір'я, і в досить осяжній біографічній довідці в розділі «З Міжгірщини родом» в одному ряду з Августином Волошином, Василем Гренджею-Донським, Олексом Мишаничем. І тішуся, що на філфаці, в його альма-матер, проводиться (уже вдруге!) Всеукраїнська наукова конференція «Петро Скунець – поет, перекладач, журналіст, громадський діяч», до участі в якій написав оці спогади. На незабудь!

23 лютого 2022 р.

ФОТОГАЛЕРЕЯ

У шостому класі Міжгірської СШ (1954 р.)

На службі. С.Камінь-Риболов
(травень 1965 р.)

На пленарному засіданні IV Всесоюзної
наради молодих письменників
П.Скунць та А.Таран

Нарада поетів України (18.03.1966).
На фото (зліва направо): М.Клименко, П.Скунць, О.Лупій

Письменники у Мукачеві (60-і роки).
На фото: у центрі Петро Скунць та
Людмила Кудрявська;
другий справа – Василь Вароді

Музей Т.Г.Шевченка, м.Київ (грудень 1961 р.)

Письменники на зустрічі з військовослужбовцями (30 липня 1963 року). На фото: другий зліва – Петро Скунець, поруч – Фелікс Кривін, третій справа – Йосип Жупан

З Василем Поліщуком. С.Білкі, Іршавщина (1973 р.)

Дружній шарж на Петра Скунця художника Б.Жолудєва (70-і роки)

Закарпатська облорганізація Спілки письменників України (70-і рр.)

У спілчанському саду (кінець 60-х рр.).
На фото (зліва направо): стоять – Петро Скунець,
Василь Вароді, Володимир Ладижець;
сидять – Андрій Гедеш, Василь Вовчок, Микола Климпотюк

У хвилини відпочинку. Петро Скунець
та Василь Вароді (1970 рік)

П. Скунець з дружиною (зліва),
В. Вовчок з дружиною (справа), по центру – Л. Савченко

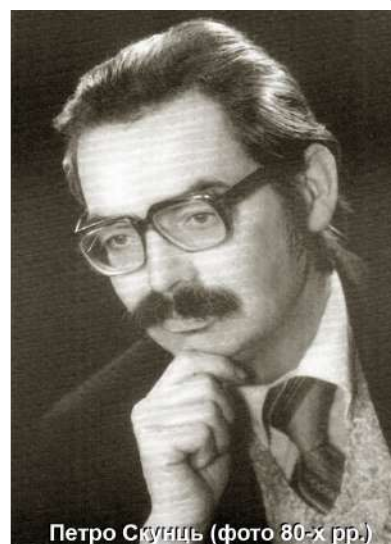
Петро Скунець.
Фото 70-х років

Під час творчого вечора С. Жупанина (1976 рік).
На фото (зліва направо): Степан Жупанин і Петро Скунець

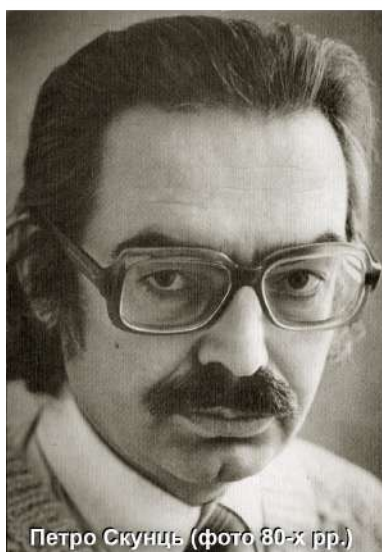
На виборчій дільниці (поч. 80-х рр.). На фото (зліва направо) письменники: Петро Ходанич, Василь Вароді, Петро Скунець, Василь Густі, Василь Вовчок

Петро Скунець (фото 80-х рр.)

У Свалявській СШ (1988 рік)

Петро Скунець (фото 80-х рр.)

У Свалявській СШ (1988 рік)

Творчі зустрічі в м. Долина Івано-Франківської області (80-ті роки). На фото (зліва направо): у першому ряду в центрі – Василь Кохан, поруч – Василь Вароді; у другому ряду перший справа – Петро Скунець

Дні української літератури в Мукачеві (80-і рр.). На фото (зліва направо): перший ряд – Василь Кохан, Юрій Мейгеш; другий ряд – Петро Угляренко, Олександр Сливка, Василь Басараб, Юрій Грєба, Петро Скунець, Ласло Балла, журналіст Юрій Бучинчик

Сумська область. Дні літератури

На полонині

На полонині. Перший зліва - Андрій Коцка, в центрі - Дмитро Кешеля, Петро Скунець

Петро Скунець (поч. 80-х рр.)

Делегати I зборів НРУ в Києві: Петро Скунець, голова Закарпатської крайової організації Руху, та його заступники Йосип Баглай і Павло Федака (8–10 вересня 1989 р.)

Повернення Миколи Руденка до України. На Київському вокзалі зустрічають Валентина Запорожець, Микола Олійник, Микола Сом і Петро Скунець (1990 р.)

Зустріч письменників краю з о. Степаном-Севастианом Саболом (Зореславом) (1990 р.)

Мітинг на Красному полі (25.03.1990)

Закарпатська інтелігенція вшановує Т.Г. Шевченка в день його народження (Ужгород, 9 березня 1999 р.)

Мітинг на Красному полі (25.03.1990)

Вручення Шевченківської премії, Канів, Тарасова гора (18 травня 1997 р.)

Зустріч у Каневі на Річковому вокзалі. М.М.Ілляш, П.М.Скунець, Г.М.Штонь (1997 р.)

Лауреати Шевченківської премії Іван Чендей і Петро Скунець

Петро Скунець

Портрет Петра Скунця.
Художник – Володимир Микита

60-річчя П. Скунця –
поет з В. Микитою (травень 2002 р.)

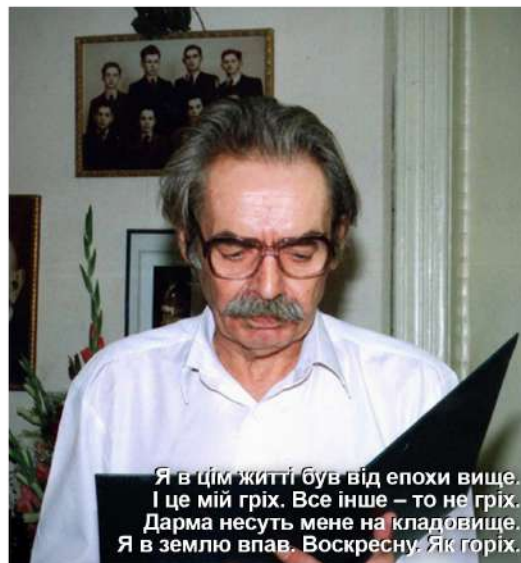
Письменники на «Коваликовому полі», Міжгірщина (2004 рік)

У поетовім саду...

З дружиною Оленою Дмитрівною

Я в цім житті був від епохи вище.
І це мій гріх. Все інше – то не гріх.
Дарма несуть мене на кладовище.
Я в землю влав. Воскресну. Як горіх.

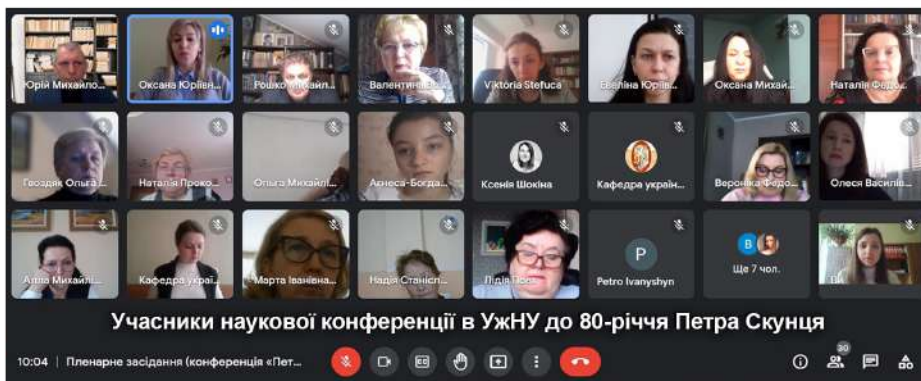
На могилі Петра Скунця (16 травня 2007 року)

...Він землю любив,
але сонцю належав,
І сонце його забирає собі...

Виставка до конференції

Учасники наукової конференції в УжНУ до 80-річчя Петра Скунця